

SÓVÁRI LÁSZLÓ

Haza anyácska aludt

*Alekszandr Iszajevics Szolzsenyicin
halálának 11. évfordulójára*

Szása! Sorsadta édes barátom!
Te az első körét tapostad akkor a vörös pokolnak,
a saraskákat jártad: Ribinszk, Zagorszk, Marfinó.
Nem volt itt semmi, nemhogy ipar,
Ekibasztuz egy istenadta nagy sivatag volt.
Két hétig szabad ég alatt háltunk,
sorainkat közben a skorpiók,
kígyók, vérhas tizedelték.
Fabarakkot s őrtornyokat építve
szögesdróttal fontuk körbe a lágert
s a lelkünk.
Géppisztolyos örök koszorúja köröttünk,
s építettük magunknak a jármot,
a béklyót,
hogy napi tizenkét órát
húzhassuk a sarló-kalapácsos igát
mi, kopaszra lenyírt, elátkozott rabszolga-úttörői
a sivatagnak.

Mit gondolsz,
meddig tapos még rajtunk a vörös kerék,
s az orosz mikor emelheti újra fel a fejét?
Életedben ott van mind e kín.
Édes cimborám, Szása Szolzsenyicin.

Rajtad kívül, tovaris kapitány,
ki olvasta Dantét, mikor
szüneteltek a harcok?
Tudtad hát: Purgatóriumba csak
az juthat, ki a Pokol legmélyét
is megjárja. Ezért választottad

a nyerszini sorsot:
 a tajga lombusogása helyett
 kopaszfejű, rab Ekibasztuzt.
 Ezt adta a Haza: kényszermunkát
 sok csatában edzett, hős századosának.
 Ez nem az – mondtad –, nem a Haza.
 Simogató haza anyácskát, „*maty rógyinát*”
 hibernálta a bolsevik Hókirálynő, alszik.
 A „Góré” s pribékjei
 számmal jelölt, vad táborlakóvá sülyesztették
 az Embert,
 s jeges pokollá tették a Hazát.

Mit gondolsz,
 meddig tapos még rajtunk a vörös kerék,
 s az orosz mikor emelheti újra fel a fejét?
 Életedben ott van mind e kín,
 Drága cimborám, Szása Szolzsenyicin.

Hová lettek a jóságos oroszok, e krisztusi lelkek
 sorsadta drága barátom, Szása?
 Ázsiai barbárrá, vadállat-ruszkivá gyúrta át
 őket az átverés-kommunizmus, akik vasszörnyeteg
 tankjaikkal tiportak lelkesen vérző Magyarországra,
 erőszakot téve országon, szüzeken s jámbor anyákon,
 még a vénasszonyt sem kímélte férfi-dühük.
 Ez nem Oroszország, János – okítottál –, Oroszország
 tetszhalott kilencszáztizenhét óta, alszik.
 Keserű ifjúságodat már ez a cinikus dublőr színpadolta,
 aki a kómában álmodó ország képében ölje rikoltoz.
 Álruhás, elfajzott, kőszívű klónok, kifordult pestisdoktorok,
 kislelkű eszme-bohócok, szörnyű szovjet-harlekinék,
 leninek, szverdlovok, trockijok, dzserzsinszkijek
 vezényelték a hetvenötéves kaszkadőr-karnevált.
 Szörnyű kivégzőosztag lett az ország, gyilkos szörnyeteg,
 s a bolsevik tirannoszaurusz mindig újabb áldozatra várt.
 Ez a véres szovjet-karnevál, ez nem Oroszország volt,
 ő aludt. Érted, János?
 Az elkábított Oroszország, haza-anyácska
 így aludta át s veszítette el elrabolt XX. századát.

Mit gondolsz,
meddig tapos még rajtunk a vörös kerék,
s az orosz mikor emelheti újra fel a fejét?
Életedben ott van mind e kín,
Tyukodi pajtásom, Szása Szolzsenyicin.

Leventeként ragadott el a ruszki-Góliát
Nagykanizsáról.
Nem a szegény oroszokra haragudtam.
Bár nem értettem ítéletem s a sorsom.
Osztályrészemet, az igaztalant. Tanulgattam hát a nyelvet.
Te pedig szögesdrót-lélekkel vonszoltad álmod,
s vörös csillag helyett már
a frissen kialakított holdat bámultad lopva
kényszermunka közben.
S a GULAG-on, e lelki aknamezőn
megfordult benned a marxi bölcsélet:
csak akkor lelhetsz itt némi üdvösséget,
ha nem a lét határozza meg a tudatot,
hanem a tudat a létet.
Ez a túlélés egyetlen záloga, így maradhat
az embertelenségben ember az ember.
Így lettünk barátok, lelki társak
a fiatal, s a már mindent megélt.

Mit gondolsz,
meddig tapos még rajtunk a vörös kerék,
s az orosz mikor emelheti újra fel a fejét?
Életedben ott van mind e kín
Egyetlen barátom, Szása Szolzsenyicin.

Ezért beszéltél nekem, laikusnak
fordulatairól ószláv nyelveteknek,
ezért becsülted, hogy bár a *rógyinát*
csak börtönvagon ablakából ismertem,
mégis képes voltam szeretni, én, a fogoly magyar.
Az ekibasztuzi vasöntöde ócskavasrakásán,
hová odaláncolt a sorsunk, magyaráztad
az igaz orosz irodalmat.
Mert ilyen is volt a mélyben, leszorítva.

Olyanokról meséltél, akik ültek vagy most ülnek éppen.
 Az ogyesszai Iszaakról, akit tarkón lövetett a „Góré”,
 Majakovszkijról, s Isadora Duncan költő-szerelméről,
 kiknek egy menekvés volt: a halálba,
 s a szilenciumra, s örültek házára ítélt Mesterről
 s Zsivágóról, ki nem vehette át a Nobelt.

Mit gondolsz,
 meddig tapos még rajtunk a vörös kerék,
 s az orosz mikor emelheti újra fel a fejét?
 Életedben ott van mind e kín,
 Húséges barátom, Szása Solzsenyicin.

Tudtad: minden szavad újabb tíz év a vörös Pokolban,
 mégis bíztál az aknamezőn ebben az
 orosz-szerető furcsa magyarban,
 mert Lermontovot s Tolsztojt olvasott e zajban.
 Túlélted infernód minden szörnyű körét:
 saraskákat, Ekibasztuzt, eretneküldözést,
 gyomorrákot, s hogy osztályellenségé lettél
 saját hazádban, húsz év száműzetést.
 Tudtad: ha meg nem ölnék (talán megvéd a Nobel),
 akkor kidobnak – honnan is? – a Szovjetunióból,
 nem az orosz hazából, mert az – tudjuk a költőtől –
 ott van a magasban.

Vermontból visszatérve te győztél, te győztél,
 bármily hihetetlen: Dávid megint legyőzte Góliátot,
 pedig csak szó-követ tartottál kezvedben.
 Igazság-pálcád felettük könnyörtelen suhog,
 a szovjet-kommunizmus koporsószőgeit
 te és a magyar '56-osok faragtátok:
 a pesti srácok és Iván Gyenyiszovics Suhov.

Mit gondolsz,
 taposhat-e még lelkünkön továbbra is a vörös kerék,
 vagy az orosz végre felemelheti elkínzott üstökét?
 Halálod is a győzelemre rím,
Mój daragój druzsok, Szása Solzsenyicin.

Ajánlás:

Orosz Lelkiismeret Hercege, Szása!
Az Úr tudta, mikor szólítson
magához, különös kegyeltjét: ünnepnapon.
Augusztus nyolcadikája a kétezernyolcadik
évnek vasárnapra esett.
Malaszt volt a hossz is: kilenc
évtized e siralomvölgyben,
minden elvégeztetett.
S te pedig tudtad nyugodalmad helyét,
félelmesen tisztán látó ember.
A Donszkoj kolostor moszkvai temetője
tömegsír,
meggyalázott temploma
krematórium.
GPU-s, NKVD-s pribékek földelték itt nemegyszer
a szörny-rendszer holtra kínozott osztályellenségeit.
Olyanokat, mint te, Alekszandr Iszajevics.
Itt együtt nyughatol sokezernyi megkínzottal,
Babellel, Vszevolod Mejerholddal,
s a meggyilkolt Tyihon pátriárka szent
ereklyéi vigyázzák sírkereszted.
Oroszország lelkiismerete néz innen farkasszemet
vádlnon messzi horhosokkal,
s a Kreml falában lévő tömeggyilkosokkal.

SÓVÁRI LÁSZLÓ

Összehangzó esztendők

1942. aug. 25-én az ukrainai Ilovszkojénál az állítólagos repülőbalesetben elbunytt Horthy István kormányzóhelyettes koporsóját Budapestre szállító gyászvonat áthalad az emődi vasútállomáson. Mindezt ámulva szemléli a tehénlegeltető hatéves gyereklány: Hegedűs Ilonka, az édesanyám.

Kétezertizennégy csendes, meleg nyara
 emlékeinket morzsolgatjuk anyámmal
 s mint egy piros kukoricacső
 akad kezünkbe a Horthy-gyászvonat
 neki édes gyermekkor, nekem történelem
 úgy mesél, akár kölyökségünk
 ezeregyéjszakai estéin
 anya-Seherezádé
 szeme újra hatéves
 arcáról el-eltűnnek hetvenéves ráncok
 fűben fekszik házhelyükön
 a vasút mellett
 kis tehénpásztor, jószágot őriz
 árnyékot adnak a fák
 legyezők a nyári melegben:
 nyárfafa, juharfa, kőris.
 Minden vonatot megnéz a gyermek
 esemény
 tücsökciripelős, nyárvégi csöndben
 kattogni kezd a sín egyszercsak
 s mint távoli harangszó
 közelít lassan a hang
 és a mozdony.
 A kislány felneszel
 bárányfelhőket nézett éppen
 tenyeréből elenged

egy katicabogarat
különös szerelvény
elmereng
a messziről lépdelő fekete képen
néhány kocsi csak
talpig gyászbán
temetésen látott ilyet eddig
a színt
a felnőtt asszonyok sírtak
nem értette
rossz volt
játszani akart egy kicsit
délelőtt fogott egy fekete cincért
annak volt mindene
ilyen gyászos
bámulta sokáig az elhaladót
nem értette
csak szemlélte még
az őt körülvevő, furcsa világot.

*

Kilencszáznegyvenkettő vészterhes nyara
véres aratás Ukrajna végtelen mezőin
győzelmmámor-téveszmés, vak
katasztrófa-turizmus a Donhoz
a csendeshez
Trianon-sokkos, náci-csatlós
kényszertévelygés
voronyezsi vágóhíd-reménytelenség
faluját addig alig elhagyó
parasztkatonáink
interaktív lövészárók-kínjai
nem tudják még, milyen az orosz tél
s a Vasziljevskij-katlan
csak az tudta, ki gépen szállt fölébe
mert ő a többségnél előbbre látott
másnak képzelte
a háború utáni

szép magyar világot
tudta már: sátán-hitlerék a harcot
elvesztették
a többségnél előbbre látott
érezte a frontot látnia kell
neki nem térkép volt a táj
mit keresünk mi itt
kétezer kilométerre hazánktól
cselekedni kellett
a többségnél előbbre látott
hát meg kellett halnia
Szent István-nap hajnal
felszállt
gondolatai ismételték a mantrát
a Donnál, mit keresünk mi ott
a karóra 5 óra 7 percet mutatott
kisiklatásnak ennyi is elég lett
történelmünkön újabb szégyenfolt
az ilovszkojei náci merénylet.

*

Kétezertizennégy augusztusában
de szép is volt
még együtt lehettem anyámmal
s a mesét így fejezte be:
„Mikor elmondtam otthon
apukám az arcomat megsimogatta
fölsóhajtott, kislányom, ilyen a háború
s elmondta mi volt ez
hogy a Horthy-fiú
hogy mit érezhetnek szülei
s felesége
meg hogy az Isten áldja
nem nagyon értettem
nem tudtam akkor
mi történik velem
nem tudtam:
meglegyintett a szörnyű Történelem.”